

1 SKYRIUS

KNYGA VIOLETINIU VIRŠELIU

Antikvariate Karolio* gatvėje vaikščiojau palei knygų nugarėlių eiles, kartkartėmis dirstelėdamas laukan pro stiklinę vitriną: ėmė tirštai snigti, su knyga rankoje stebėjau pro stiklą, kaip priešais Išganytojo bažnyčią** šėlsta sniego sūkuriai, vėl grįžau prie knygos, užuodžiau jos kvapą, leidau žvilgsniui klajoti po puslapius, tai šen, tai ten perskaičiau sakinio nuotrupą, kuri paslaptinai, skaisčiai sušvito, išplėsta iš visumos. Niekur neskubėjau, man patiko būti patalpoje, kur maloniai kvėpėjo senomis knygomis, buvo šilta ir tylu, girdėjosi vartomų puslapių šlamesys, tarsi knygos dūsautų per miegus, buvo gera, kad nereikia niekur eiti per prieblandą ir pūgą.

Pamažu braukiau pirštu per knygų nugarėlių eilę ant lentynos; staiga pirštas prasmego į tamsią ertmę tarp storo prancūziško tomo apie politinę ekonomiką ir knygos, ant kurios nutrintos nugarėlės buvo užrašytas pavadinimas *Geburtshilfe bei Rind und Pferd*, gilumoje užčiuopiau neįprastai švelnią nugarėlę. Vargais negalais ištraukiau iš

* *Karlova* (ček.).

** *Salvatorsky kostel (Kostel svatého Salvátora)* (ček.).

lentynos gelmių knygą tamsiai violetinio aksomo viršeliu, ant kurio nebuvo nei pavadinimo, nei autoriaus pavardės, ir atsiverčiau: puslapiai buvo atspausdinti nepažįstamomis raidėmis; nesusimąstydamas pasklaidžiau knygą, kuri laiką tyrinėjau vingrias arabeskas priešlapyje, jos man priminė sniego sukurius, vėl užverčiau knygą ir įkišau atgal tarp abiejų mokslinių traktatų, kurie jau buvo spėję atsidusti ir užpildyti tarp jų atsiradusį tarpą. Nuėjau palei lentyną toliau, bet netrukus sudvejojęs grįžau, išpešiau violetiniu aksomu įrištos knygos kampą ir kurią laiką laikiau ikypai ištraukęs iš nugarėlių eilės. Taip paprasta būtų vėl gražinti ją į vietą ir dairytis tolesnių, kaip dažniausiai nutikdavo, paskui išeiti į pūgą, nužingsniuoti tolyn gatve ir galiausiai pareiti namo. Juk nieko neįvyko, nėra ko prisiminti, nėra ko pamiršti. Tačiau aš suvokiau, kad rašmenys, kuriais išspausdinta ta knyga, nepriklauso jokiai mūsų pasaulio raidynui. Vis dar lengvai būčiau praėjęs pro šalį, aplenkdamas plyšį, iš kurio į mane padvelkė neramus, viliojantis alsavimas, ir palikęs jį užsitraukti vis naujų sąryšių voratinkliu. Ne pirmą kartą pasitaikė toks susitikimas, juk kaip ir visi, daug kartų gyvenime esu praėjęs, palikdamas nuošalyje atviras duris į anapus: šaltuose svetimų namų koridoriuose, vidiniuose kiemuose, miestų pakraščiuose. Mūsų pasaulio ribos nėra tolimos, jos driekiasi ne horizonte ar gelmėse, jos blausiai spingsi kuo arčiausiai mūsų, prietemos gaubiamuose ankštos mūsų erdvės pakraščiuose; akies krašteliu, nė nenučiuokdami, mes vis dirsteliame į kitą pasaulį. Nesustodami einame pajūriu ar girios pakraščiu,

mums atrodo, kad mūsų gestai kyla iš visumos, kuriai priklauso ir šios uždraustos erdvės, kad jie stebėtinai tiksliai nušviečia paslaptinę kito pasaulio gyvenimą, bet vis dėlto negirdime bangų mūsų ir žvėrių balsų, nerimastingos mūsų žodžių palydos (o gal ir slapto jų šaltinio), nepastebime žėrinčių brangakmenių nežinomuose žemės pakraščiuose, dažniausiai per visą gyvenimą nė karto neišsukame iš kelio. Kokias auksines džiunglių šventoves prieitume? Su kokiais žvėrimis ar pamėklėmis susikautume, kokiose salose užmirštume savo ketinimus ir tikslus? Galbūt žavus sniego vaiduoklių šokis už lango, o gal iš pastarųjų metų nesėkmių kylanti ironiška meilė lemčiai nusvėrė, kad senoji baimė peržengti ribas prabilo vos girdimai, tarytum vien iš įpročio, ir bemat nutilo; išsitraukiau knygą ir vėl atsiverčiau, žiūrinėčiau abejingas raideles, apvalainas, bet su smailiomis strėlėmis, styrančiomis iš apvadų, tai buvo uždaros arba dar tik užsidarančios formos, mėšlungiškai susitraukusios ir kartu pasišiaušusios išorėn, neretai tarsi per jėgą pradurtos smailiais pleištais, įsibrovusiais iš lauko į jų vidaus erdvę, kartais vėl atrodė, kad išsipūtusius rašmenis plėšo kokia nors iš vidaus plintanti jėga. Prie kasos susimokėjau už knygą, įsikišau ją į kišenę ir išėjau laukan. Gatvėje jau buvo visiškai sutemę, sniegas siautė žibintų šviesoje.

Namuose atsisėdau prie lango, įsijungiau stalinę lempą ir ėmiausi įdėmiai tyrinėti knygą. Iš lėto verčiau lapus, lempos šviesos rate išnirdavo vienas puslapis po kito, tarsi iš tamsaus duburio, ir tarytum magiški vėriniai per

puslapius driekėsi pailgų, dygliuotų rašmenų voros. Virš puslapių tvyrančiame raidžių alsavime virpėjo nežinia kokios niūrios istorijos, vykstančios džiunglėse ir dideliuose, klaidžiuose miestuose, kartais atrodė, kad sužibo paveikslas iš tų istorijų, piktas užkietėjusio fantastinės erezijos sekėjo veidas, tylūs plėšrūno žingsniai naktį rūmų gilumoje, neramus rankos mostas besiplaikstančiuose šilkuose, akmeninės tvoros nuolauža sodo krūmokšniuose. Atradau knygoje kelias graviūras. Pirmoji iliustracija vaizdavo tuščią erdvią aikštę, kurioje viešpatavo savotiška sapno simetrija ir į tolių smigo melancholiška šachmatinio rašto plytelių perspektyva, aikštės viduryje stūksojo obeliskas, kurio pagrindas buvo taisyklingas tašyto akmens daugiabriaunis, abipus obelisko tryško trijų pakopų fontanai, iš dubens į dubenį krintantis vanduo paveiksle atrodė tarsi kieta sustingusi materija. Aikštę iš trijų matomų pusių ribojo rūmų fasadai su monotoniškais aukštomis kolonadomis virš tolygių laiptų pakopų. Iš trumpų sodrių šešėlių galėjai numanyti, kad tai – karšta vasaros popietė kur nors pietuose. Iš pradžių man atrodė, kad aikštė visiškai tuščia, bet netrukus įžiūrėjau keletą mažyčių figūrų, nederančių prie didžiulių pastatų masto, o jų kontūrai buvo pradingę tarp tirštų brūkšnių, vaizduojančių priešpriešinių rūmų kolonadų šešėlius. Prie rūmų sienos iš kairės aukštelninkas atmetęs rankas gulėjo jaunas vyras, prie jo pripuolęs tigras, mygdamas galinga letena, įsikando jam į gerklę. Negrabiai pavaizduotas iš žaizdos trykštantis tamsus kraujas atrodė tarytum išskleista vėduoklė. Priešingoje pusėje stovinčių

rūmų kolonos papėdėje keli vyrai ramiai išsidrėbę rūkė pypkes ir lošė kortomis, arba nežinodami, arba nesirūpindami, kas vyksta priešingoje pusėje. Netoliese tarp kolonų stovėjo vyras ir moteris: vyras plačiu rankos mostu per tuščią saulės įkaitintos aikštės erdvę rodė tigrą žudiką, o moteris gražė rankas, iškėlusi jas į tolimą kesoninį kolonados skliautą. Kitoje graviūroje buvo nupieštas anatomicinis perlų geldelės pjūvis dumbliname dugne, trečia iliustracija vaizdavo mechanizmą, kurio dalis jungė sudėtingi varomieji diržai ir daugybė susikabinusių dantračių kruopščiai nušlifuotais danteliais.

Palikau knygą atverstą ant stalo prie lango ir nuėjau gulti. Kai užsimerkiu, tamsoje mirgėjo pailgi, dygliuoti rašmenys, jų virtinės suko ratus ir pynėsi, virsdamos žibinto šviesoje siaučiančiais sniego sūkuriais. Baugino nežinomas, nenuspėjamas daiktas, kurį parsinešiau namo tarytum juodos vištos kiaušinį. Tačiau įtikinau save, kad greičiausiai mano nerimas beprasmiškas, kad knyga, kaip ir daugelis į mūsų pasaulį įsiveržusių nerimą keliančių daiktų, tyliai, nepastebimai įaus į puikiai pažįstamą erdvę ir prisigers jos syvų.

Viduryje nakties pabudau. Atsimerkęs išvydau, kad virš knygos puslapių plevena blausi žalsva pašvaistė. Atsikėliau ir priėjau prie stalo: knygos rašmenys švytėjo, jų blankioje šviesoje už lango šviesiai žalsvai žėravo sniego dribsniai, pamažu krintantys ant karnizo.

2 SKYRIUS

UNIVERSITETO BIBLIOTEKOJE

Nusprendžiau užėiti į universiteto biblioteką ir pasiteirauti apie knygą kokio nors specialisto. Mokslo darbuotojas, pas kurį mane nukreipė, buvo įsikūręs palėpėje, pailgame kambaryje žemomis lubomis, įkypuose šviesos pluoštuose suko ratus dulkelės, o ant stalų ir grindų styrojo kreivai, nepatikimai sukrautos knygų rietuvės. Prasibroviau takeliu, vinguriuojančiu tarp svyruojančių nuo mano žingsnių knygų stulpų, virš rašomojo stalo tarp knygų išniro lygus, tuktelėjęs maždaug keturiasdešimtmečio vyro veidas.

Kai parodžiau jam knygą iš antikvariato, jis ilgai, susimąstęs ją tyrinėjo, paskui gražino man ir pasakė: „Deja, nemoku perskaityti to rašto ir net nežinau, kokia tauta jį vartoja. Tačiau esu jau kartą gyvenime jį matęs. Kai baigęs studijas atėjau dirbti į universiteto biblioteką, man buvo paskirta rūpintis dovanotomis ir paveldėtomis knygomis. Vieną pavasarį buvau pasiūstas apžiūrėti didelės bibliotekos į butą, kurio savininkas mirė nepalikęs paveldėtojo. Man pasakė namo Smetanos krantinėje* numerį ir

* *Smetanovo nábřeží* (ček.).

pavarde, kurios turėjau ieškoti ant durų. Nuėjau ten vakare po darbo. Atsirakinau raktu, kuri būvau gavęs, ir įžengiau į tuščią butą. Jau koridoriuje į mane padvelkė paplėkusios prabangos kvapas;ėjau per didelius kambarius, visuose buvo gausybė mažyčių metalinių nuogų moterų, kurtų ir žirgų figūrėlių, visur mėtėsi subliuškusios pagalvėlės, kadaravo išblukusios klostės ir kutai, raitėsi apšiuurę užvalkalai. Vieno kambario sienos nuo grindų iki pat lubų buvo užstatytos įstiklintomis lentynomis. Pro atvirą langą matėsi aptemęs Petžyno* šlaitas ir baltai pražydę medžiai, ties horizontu kaip tik leidosi saulė, lentynų stikluose liejosi purpurinė vakario dangaus šviesa. Lentynoje prie sienos priešingoje nuo lango pusėje žiojėjo neįstiklinta tamsi niša, kurioje kažkas buvo pastatęs secesinį veidrodį su neįprastu figūriniu metaliniu laikikliu: veidrodžio ovalą ištiestomis rankomis laikė besišypsanti, gosliai įsirėžusi moteris į visas puses išsiplaiksčiusiais metaliniais plaukais, ji sėdėjo apžergusi riestą iš sustingusios metalinės bangos išnyrančio delfino nugarą. Šalia veidrodžio ant trikojo stovėjo skaidraus skysčio pilnas stiklinis indas.“

Mokslo darbuotojas kalbėjo plačiai gestikuliuodamas ir pavojingai judindamas knygų kalnus ant stalo. Pasakodamas apie moterį ant delfino, jis pamėgino apytiksliai perteikti jos pozą, bet pirštų galiukais užkliudė knygų rietuvę: ši sulingavo, švelniai glustelėjo prie gretimų stulpų ir šiek tiek juos išklibino; laimei, mokslininkui bemat pavyko

* *Petřín* – kalva Prahoje (vert. past.).

nuraminti atgyjantį stalą. „Besileidžiančios saulės spinduliuose į kambario sutemas iš po stiklo pažiuro odinėje knygos nugarėlėje įtaisytų rubinų kibirkštys. Kai prisiliečiau prie durelių, saulė pasislėpė už Petžyno, blausiai žėruojanti lentyna aptemo. Siauru grioveliu pastūmiau stiklą į šalį ir išsitraukiau rubiniais išpuoštą knygą. Elektra bute buvo išjungta, ir aš su knyga priėjau prie praviro lango, kad spėčiau sugaudyti paskutinius saulės spindulius. Knyga buvo surakinta kalto metalo spaustuku, vaizduojančiu susirangiusią gyvatę brangakmenių akimis. Tą pačią akimirką, kai atlenkiau spaustuką, užtemusiame Petžyno šlaite tarp medžių sušvito ryškus žalias žiburys. Žinoma, tik atsitiktinumas, tariau sau, bet vos uždariau spaustuką, šviesa iškart užgeso. Vėl jį atlenkiau, ir šviesa bemat vėl sužibo. Jos žalias spindulys tvieskė kambario sutemose lyg palenkta švytinti ietis, atsispindėdamas viena priešais kitą stovinčių lentynų stikluose į begalę sustingusių, išsiliejusių, įkypų žalių linijų eilių ir kambario gilumoje krito per ovalaus veidrodžio, laikomo raitos ant delfino metalinės gražuolės, centrą, atsispindėjo ir nusidriekė per pat stiklinio indo vidurį, šis suspindo aitaria metaline pašvaiste. Man pasigirdo, tarsi iš indo sklistų tylus burbuliavimas, bet knyga, kurią laikiau rankoje, taip mane apžavėjo, kad man nerūpėjo, kas vyksta inde. Taip, žiūrėjau į tuos pačius rašmenis, kaip jūsų atneštoje knygoje. Apstulbęs varčiau puslapius su nepažįstamais ženklais, nepastebėdamas, kad po kambarį plinta salsvas kvapas. Netrukus rašmenis ėmė veikti įstabi permaina. Jų linijomis vis stipriau tvinkčiojo kažkokia srovė,

raidės žybsėjo ir geso į jos ritmą, lyg rusenančios žarijos, į kurias kas nors tolygiai pūsciotų. Kaskart joms sužibus, pajusdavau vis augančią nepatirtą saldybę, tvinkčiojimas svaiginamai greitėjo, bet staiga viskas užgeso, juodi rašmenys gulėjo puslapiuose lyg koktūs negyvi vabalai, saldybė virto šleikštuliu ir baime. Išgirdau duslų dundesį. Pažvelgęs pro langą, išvydau iš už Petžyno atplūstančią cunamio bangą, gal kilometro aukščio. Ji iš lėto artėjo, persivertė per Petžyno šlaitą ir nulaužė apžvalgos bokštą. Užsimerkiau, laukdamas siaubingų vandenų smūgio. Dundesys vis stiprėjo, bet ūmai nutilo. Kurį laiką stovėjau užsimerkęs, klausydamasis keistos mirtinos tylos, paskui atmerkiau akis ir išvydau, kad tamsi vandens siena stūkso sustingusi, ranka pasiekiamą už lango. Išsikišau pro langą ir panardinu pirštus į šaltą vandenį.“

Mokslo darbuotojas parodė, kaip ištiesė ranką pro langą, ir vėl įsiūbavo knygų rietuvę, šįsyk knygos lygiai nuslydo viena per kitą, kelios plačiu lanku nuskriejo nuo stalo, ore pamėkliškai pamosavo lapais ir dusliai dunkstelėjo ant grindų. Mokslininkas paliko jas gulėti ir tęsė pasakojimą. „Iš vandens sienos iškišo galvą didelė juoda žuvis, ji ilgai, kimiai juokėsi, o tada prakalbo pašaiptu balsu: „Visą gyvenimą stengeisi pamiršti, kaip Radliciuose tuščioje gatvėje sėdėjai vienas purvinoje kino teatro salėje tarp užverstų kėdžių, žiūrėjai žurnalą ir kažkokius kadrus iš jūros dugno, kur virš švelnaus smėlio plaukiojo guotas žibančių žuvyčių; staiga žuvytės supuolė į masę ir susiliejo į judančią skulptūrą, vaizduojančią, kaip Bakovo prie Jizeros stoties

restorane bučiuojiesi su dailia dirbtine mergina (tave visada labiausiai traukė mechaninės moterys, jaudino jų dantračių tikslėjimas, kai gulėdavo šalia tavęs nakties tyloje), su mergina, kuri gyveno – tuo metu ilguose laiškuose savo kūrėjui rašė esanti pakeliui į Istmą – nejaukiuose bendrabučiuose kartu su čekų velniais, triauškiančiais sausainius ir linksinčiais, kai ji patikliai pasakojo jiems apie rausvus žibintus, naktį tarpulaukėje švytinčius iš po tvenkinio ledo, kad vėliau jie tai prisimintų tolimose tamsiose žvaigždėse, bet tuo pat metu slapčia besitariančiais, kad išardys ją ir iš jos dalių sudės savo Motinos skulptūrą ar net pačią savo Motiną. Iš kino teatro fojė vis pasigirsdavo kosulys. Buvo dar baisiau nei tada, kai vieną darganotą lapkričio dienąėjai per tuščią kažkokio kaimo prie Prahos aikštę ir netikėtai iš garsiakalbio ant stulpo išgirdai balsą, kuris ironišku balsu perskaitė tavo studiją apie kaimo pašto skyrių Gralį, gulėjusią tavo stalo stalčiaus dugne, niekam jos nedavei skaityti, nes tai buvo vienintelis tavo darbas, kuriame atvirai paminėjai (ir su tomis bjauriausiomis priebalsėmis, gimstančiomis iš tingių, gašlių liežuvio judesių drėgnoje burnos tamsoje) tai, kas kliuksėdama išnyra iš gilios ertmės tavo buto viduryje. Kažkokia Švento Vito katedra, dar šiek tiek didesnė nei Hradčanuose, važinėja po Sobeslavo kraštą dviejų šimtų septyniasdešimties kilometrų per valandą greičiu, Istmą dunkso virš žibančių dviejų jūrų paviršių. Pianinas, virtęs krabais, išsivaikščiojo po kambarį, dar neatėjo tinkamas metas, kad nuskambėtų muzika, dar ne, deivės sidabrinuose

dėkluose vis dar nenugarmėjo skradžiai lubas į pabaisų parlamentą. Piktograma su spirale per vidurį, nupiešta tušu ant vikrių pianino krabų nugarų, yra tariama garsu, primenančiu nusičiaudėjimą betono bunkeryje, ji reiškia: pamiršti grakščius rankos su žaliais žiedais judesius tamsiame namo kambaryje prie ežero. (Yra daug įvairių Kinijų, kurių pakraštyje gyvename; visuose gretimo buto kambariuose plyti ryžių laukai.) Norėjai pabėgti iš kino salės, bet visos durys buvo užrakintos; kai ėmei daužyti jas kumščiu, atklibinkščiavo sena bilietų pardavėja ir pro durų plyšį, vos tramdydama juoką, pareiškė, kad sėdėsi purvinoje tamsioje salėje tūkstantį metų ir žiūrėsi vis tas pačias baisiausias savo gyvenimo scenas, ekrane vaizduojamas judrių žuvyčių guoto.“

Daugiau nieko neprisimenu. Nubudau jau ligoninėje; pasirodo, stikliniame inde buvo cheminė medžiaga, kuri veikiamą tam tikro ilgio šviesos bangų išskiria dujas – stiprų haliucinogeninį narkotiką. Man pasisekė, kad kaimynai, užuodę keistą kvapą ir įsigavę į butą, rado mane be sąmonės gulintį ant kilimo. Gydytojai paaiškino, kad jei šiek tiek ilgiau būčiau kvėpavęs dujomis, niekada nebūčiau pabudęs iš slogaus sapno, būčiau gyvenęs Prahoje, nuolat plaunamoje cunamio bangų, kurios, vis atplūsdamos iš už Petžyno ir Hradčanų, plukdytų man juodas žuvis. Rubiniais išpuošta knyga pradingo iš kambario ir niekad nebeatsirado. Iki pat šiandien nebesusidūriau su knyga, kuri būtų išspausdinta tokiais rašmenimis. Tačiau pačius rašmenis dar kartą mačiau: buvo išrašyti tualetu sienoje, užėjoje Stare

Mesto prie Landšteino, šalia buvo nupieštas aštuonkojis, čiuptuvais smaugiantis tigrą.“

Kuri laiką abu tylėjome, jis mėgino išskėtęs rankas suvaldyti banguojančias ant stalo knygas, bet nuo jo lietimosi knygos vis labiau nerimo, pagaliau jis liovėsi, tik sėdėjo tylomis prie stalo ir žiūrėjo pro langą į apsnigtą kiemą apačioje. „Nemėginote atskleisti knygos paslapties?“ – paklausiau.

„Žinoma, iš pradžių klausinėju visų apie knygą, pailšiau visiems rašmenis, kokius buvau įsiminęs. Niekas nieko nežinojo nei apie knygą, nei apie nematytą raštą, bet kiekvienas prisiminė kokį nors pamirštą įvykį, keistą susitikimą, nelauktai atskleidusį kitą erdvę, pradėdavo pasakoti, bet dažniausiai per vidurį istorijos sustodavo ir nukreipdavo kalbą kur nors kitur. Vienas ryte aptiko ant šlapio svetainės kilimo gyvą, besiraitančią jūros žvaigždę, kitas naktį mažoje geležinkelio stotelėje laukė traukinio ir įlipo į vagoną, kurio viduje buvo šalta gotikinė koplyčia. Iš visko, ką išgirdau, susiklostė nuojauta, kad visai greta mūsų plyti nežinia koks keistas pasaulis. Nežinau, koks jis ir kas jame gyvena, nežinau, koks jo gyventojų ryšys su mumis, ar esame abejingi kaimynai, ar mūsų ribota erdvė yra kieno nors kolonija, ar už sienų rengiamasi karui. Tuo metu ėmiau įdėmiau klausytis istorijų, kurias valgykloje pasakojo bibliotekininkai iš abonemento ir į kurias anksčiau nežiūrėjau rimtai; tai būdavo šiurpūs nutikimai su keistomis būtybėmis, sutiktomis neištirtuose bibliotekos užkampiuose. Šįsyk pats pasiprašiau nuvedamas į tuos

niūrius kraštus, dairiausi gilyn į koridorius, nusidriekiančius į tamsą, ir pasižadėjau sau: rytoj pat iškeliausiu, nueisiu iki koridoriaus galo ir skverbsiuos vis giliau, bet nuolat atidėliojau žygį, kasdien teisindavausi: nukelsiu rytojui, kol galiausiai lioviausiu galvoti apie bibliotekos paslaptis, lygiai kaip nustojau prisiminti rubiniais nusagstytą knygą ir piktą juodos žuvies juoką. Dabar beveik kasdien vaikštau tamsiųjų bibliotekos sričių paribiais ir nė nepažvelgiu į niūrius koridorių nasrus, nebesiklausau iš jų gilumos atsklindančio kauksmo. Nebejaučiu poreikio peržengti ribą, per vėlu leistis į keliones ir tyrinėjimus.“

Tačiau aš vis dar buvau kupinas troškimo pažinti pasaulio, iš kurio atkeliavo knyga violetiniu viršeliu, paslaptis, o mokslo darbuotojo pasakojimas tik dar labiau sužadino mano nekantrumą, sučiupau jį už palto rankovės ir neatstojau: „Ne, nevēlu, dabar pats laikas: atėjo metas pralaimėjimui ir susitaikymui su lemtimi, iš kurio gimta ryžtas, o aplink gulintis sniegas yra beveik nerealybės pradžia, jis irgi ragina mus iškeliauti, jame tikrai rasime gausybę fantastinių būtybių pėdsakų, atvesiančių mus į slaptas irštvas miesto gilumoje, palikite viską ir eikite su manimi, mudu kartu išsiruošime į žygį. Pamatysite, kaip atrasime didžiulius lobius ir įstabias pabaisas. O svarbiausia – jaučiu, kad ten už ribų slypi mūsų pasaulio paslaptis, mes įstengsime gyventi iš tikrųjų tik tada, kai sugrįšime iš anapus. Jau anksčiau neretai nujausdavau, kad mūsų pasaulį kuriančių įpročių planas yra tarsi Knoso mozaikinių grindų ornamentas, kurio sustingusios linijos žymi seniai

mus palikusią ritualinių šokėjų, kaukėtų figūrų judesius: yra viltis, kad ten už ribų galiausiai išvysime pirmą šokį, kurio pėdsakas yra mūsų pasaulis.“

„Ne, manau, kad iškeliauti nėra prasmės, – tyliai paprieštaravo jis. – Nei lobiai, nei pabaisos manęs nebevilioja. Galbūt už ribų ištis slypi mūsų pasaulio formų šaltinis, bet jo mes lygiai taip pat niekad nesuprasime, mums jis neturės jokios prasmės. Mums prasminga ir suvokiama tik tai, kas keliauja mūsų pasaulio keliais, kas laikosi mūsų Knoso ornamento linijų, kurios galbūt yra aukštybėje šokančių dievų šokio arba girto demono šėliojimo pėdsakas. Apie pirmą šokį mes neįstengsime kalbėti, nes kalba bejęgė prieš tai, kas buvo čia iki atsirandant ornamentui, nė negalėsime to šokio išvysti, nes rega taip įaugusi į pažįstamos prasmės tinklą, jog tai, kas nesimaitina ta prasme, mums lieka nematoma.“

„O kaip jūrų žvaigždė ant kilimo ir vagonas-koplyčia, kaip knyga su paslaptiniais rašmenimis? – priminiau aš. – Juk su visais tais dalykais mūsų pasaulio žmonės jau susidūrė.“

„Tie dalykai tik atsitiktinai išmesti į mūsų krantą, ir tik per menamą panašumą su mūsų patirtimis apipynėme juos kokia nors pakaitine prasme. Virš mūsų iškėlė globėjos ranką rūpestinga, gudri gramatikos dievybė, ji uždengia pabaisų veidus; mes sakome: „Tas dalykas paslaptingas“, „tas įvykis gaubiamas paslapčių“, bet tuo pačiu bauginančią dalykų ir įvykių gretimybę, juodą jų būtį, su niekuo nesusijusią ir atsparią žvilgsniui, nejučiomis

apvelkame būdvardžiu tarytum senu panešiotu drabužiu ir priskiriame jiems vietą pasaulyje. Nieko nepadarysi, jei kas nors nupiešė mozaikinėse grindyse paveikslą, tai jis ir liks mūsų kalėjimu, mūsų namais. Visai įmanoma, kad jis yra kokio nors pamišusio dievo atgrasaus, siaubingo šokio pėdsakas, bet net jei galėtume kaip nors tai sužinoti, turėtume susitaikyti su ta beprotybe: jos pasaulyje mums niekad negalėtų būti teisinga ir prasminga kas nors kita, kaip tik tai, kas rišlu. Nesirūpinkite keistomis knygomis, kurios primena jums mūsų pasaulio ribas, jos neišves jūsų iš čia, jos gali tik imti ardyti šio pasaulio statinį iš vidaus. Mūsų pasaulio riba – tai linija, turinti tik vieną pusę, jokio kelio už jos nėra ir negali būti.“